

Dušan Janjić, naučni saradnik, Institut društvenih nauka, Beograd:

»UPOTREBA NARODA«

Kalendarski prekid ili »nova vremena« novih godina ne znače samo po sebi i istorijski novo vreme. To će potvrditi i prestupna 1988. godina, nasuprot tome što je sve više glasova koji podsećaju na »Novo vreme«. Sigurno je da će se započeti društveni procesi, barem u svojoj političkoj dimenziji — dovršavati, pa i zaoštravati. Postojanje različitih potreba i iz njih izvedenih različitih, često i suprotstavljenih, interesa vezanih za pitanja razvoja društva — za 1988. godinu je važna njihova vezanost za ustavnu »reformu« političkog i ekonomskog sistema — može se očekivati da će se te razlike i suprotstavljanja, i dalje, ispoljavati. Do njihovog pojavnog zaoštavanja dolaziće i odatle što je u ovu oblast, koja je do sada isključivo bila u vlasništvu »visoke politike«, ovih godina »pripušten« i »narod«. Pri tome, »narod« nije uspeo da se, kroz sopstvenu borbu za demokratiju, do kraja iskaže, da se ispolji sva njegova stvarno postojeća društvena, klasna, politička i ideološka raslojenost. To će uticati na, dalje, snaženje tendencije »upotrebe naroda«.

Poznato je da se — u uslovima predominacije sveta politike unutar njega birokratskog monopola na politiku i državu, jačanja partikularizma, sveopšte etatizacije itd, ali i u objektivnim okolnostima višenacionalnosti, relativne nerazvijenosti itd. — »upotrebljeni narod« ispoljava neartikulisanim glasovima naciona ili kroz nedovoljno osvešćene branioc »nacionalnog interesa«. Za očekivati je u ovoj godini, još više, specifičnog pritiska »u ime« naroda, a na njegov račun. Zato će biti i novih glasova nacionalizma. Možda, čak, i nacionalističkog horskog pevanja.

Dosta je pokazatelja da će iduća godina biti obeležena jasnijim iskazivanjem spoznaje da je ključni problem Jugoslavije danas, kako se izvući iz krize. Da li obnovom državnog socijalizma i specifičnom neostaljinističkom ideologijom i politikom? Ili, razvojem samoupravnih društvenih odnosa, daljom demokratizacijom političkog života i razigravanjem tržišnih zakonitosti a to znači i razudnijim pa i bogatijim svetom ideja, idejno-teorijskih pa i ideoloških iskazivanja i sukobljavanja? Zato bi trebalo očekivati i zaoštrenje sukoba socijalnih i političkih nosilaca ovih »modela« s ciljem ovladavanja institucijama sistema i, preko njih, vladanja društvom.

Rečju, biće to godine žestokih političkih i drugih sukobljavanja, u kojima će demokratske, samoupravne i jugoslovenske snage društva sticati nova iskustva i snažiti se kroz životne, praktične sukobe u odbrani nekih od osnovnih pretpostavki i postulata demokratije, samoupravnog socijalizma. Među ovima i dalje će posebno »na udaru« biti nacionalna i svekolika politička i pravna ravnopravnost ljudi i njihovih zajednica: zatim, ekonomske i druge društvene integracione veze u Jugoslaviji a naročito demokratski i argumentovani dijalog.

Možda je već počela i godina ponovljenih nada da će se snage razuma, integracije i humanosti odupreti »suženju svesti« što nastaje pod talasima pravih emotivnih i ideoloških šokova. Da se u seriji novih »ekscesa« neće izgubiti generalna, za nas, danas i ovde, i civilizacijska nit »građenja« bogatijeg, razvijenijeg i srećnijeg društva — društva čovekove individualnosti i različitosti (sve do nacionalnih) a ne sivila unijaćenja i uniformisanja, koje, nužno, vodi u nove sukobe, u nova iscrpljivanja energije u preraspodeli postojećeg siromaštva. Dakle, pred nama je izlazak na put koji vodi iz stagnacije, iz zaostajanja u stvaranje novih vrednosti i napretka.